

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

1.1 สภาพที่พึงประสงค์ของการศึกษาระบบทวิภาคี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะรัฐมนตรีว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ในแนวทางการพัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์พัฒนากำลังแรงงานระดับกลาง โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา การสร้างแรงจูงใจ ปลุกฝังค่านิยมในการเรียนสายอาชีพและประกอบอาชีพอิสระ โดยเฉพาะการสร้างสรรคนวัตกรรมและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน พัฒนากำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ ผนวกกับในภาวะปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง จำเป็นที่จะต้องสร้างกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ และมาตรฐานมากยิ่งขึ้น การอาชีวศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการผลิตบุคลากรในระดับปฏิบัติการให้กับระบบเศรษฐกิจ จะต้องปรับตัวให้ตรงกับความต้องการของภาคการผลิต และภาคบริการ โดยการให้ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือในการฝึกอาชีพระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากงานอาชีพในระหว่างการฝึกงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อก้าวสู่โลกของงานจริง โดยได้เรียน ได้ฝึกและประยุกต์ความรู้ ตลอดจนทักษะงานในสถานที่ทำงานจริงภายใต้การกำกับดูแลของครูฝึกที่ชำนาญ และเพื่อนร่วมงานอื่นๆ (ศรีเครือ, 2536: 100-101) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545) หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 20 ได้ระบุว่าการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ และมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความ

แตกต่างกันระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และ (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 13-14)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551 กำหนดในมาตรา 6 ว่า การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากล และภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ และในมาตรา 8 กล่าวถึงรูปแบบของการจัดการอาชีวศึกษา โดยสามารถจัดการได้ 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่เน้นการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันเป็นหลัก โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัด และการประเมินผล ที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และ 3) การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลโดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคนสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันสามารถจัดการศึกษาในหลายรูปแบบรวมกันก็ได้ ทั้งนี้สถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการจัดการศึกษาในรูปแบบของระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และภาคอุตสาหกรรมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551: 3-4)

การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพในการกำหนดหลักสูตร การคัดเลือกนักเรียนนักศึกษา การเข้าเรียน และการประเมินผลการเรียนร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ผู้เรียนต้องใช้เวลาส่วนหนึ่ง

ในสถานศึกษา เพื่อเรียนวิชาสามัญ วิชาชีพพื้นฐาน ส่วนภาคปฏิบัติเรียนในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้สภาพการทำงานที่แท้จริง ได้รับการปลูกฝังทัศนคติและนิสัยการทำงานที่ดี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2556 : 38) ได้กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีไว้ดังนี้ ความตรงต่อเวลา มีความเข้าใจในระบบการทำงานในสถานประกอบการ มีบุคลิกภาพที่ดี เหมาะสมกับงานที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเข้าใจผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

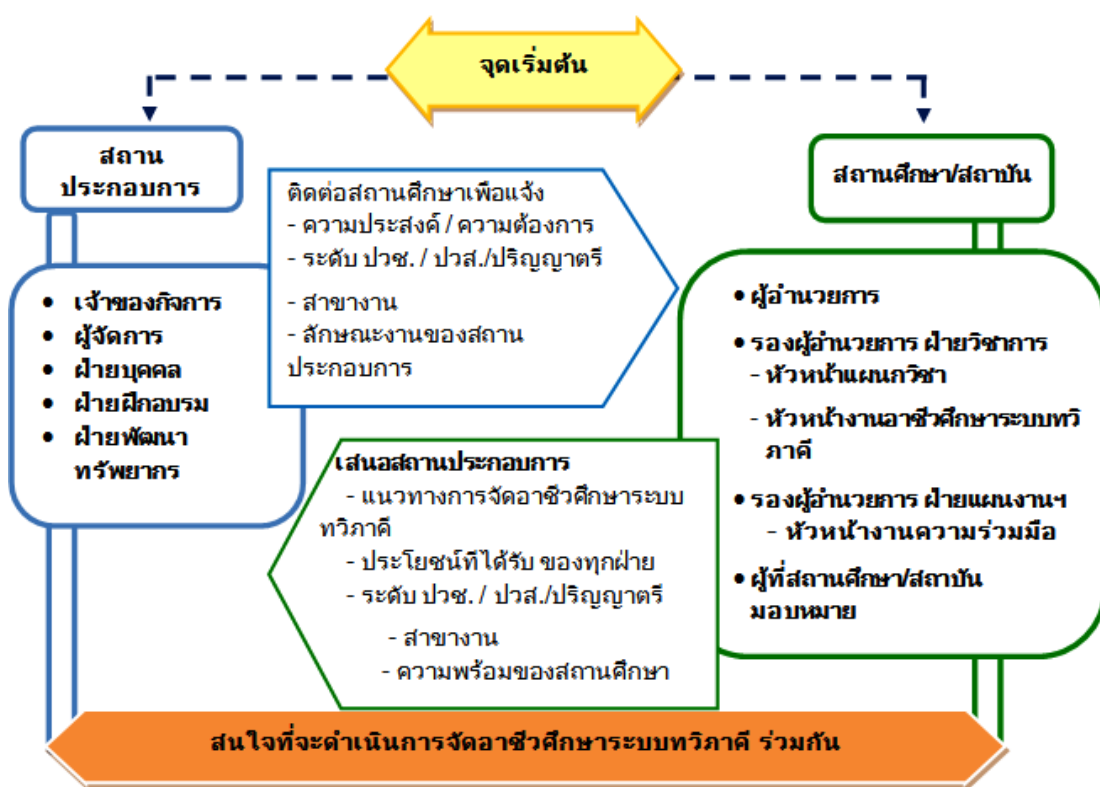
นอกจากนั้นการศึกษาระบบทวิภาคี จะทำให้สถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สร้างบุคลากรที่มีทักษะความชำนาญเฉพาะด้าน สามารถเข้าถึงนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากการนำรายวิชาต่างๆ จากหมวดวิชาชีพตามโครงสร้างของหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอนในสถานประกอบการ โดยใช้ระยะเวลาอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของหลักสูตร ครูผู้สอนและครูฝึกจะต้องร่วมกันจัดทำแผนการฝึกอาชีพ และการประเมินผลร่วมกัน โดยยึดสมรรถนะของผู้เรียนที่ปฏิบัติงาน หากเนื้อหาส่วนใดที่สถานประกอบการไม่สามารถจัดฝึกได้ตามที่กำหนดในรายวิชาให้สามารถนำเนื้อหาส่วนนั้นมาจัดฝึกในสถานศึกษา โดยจัดสภาพการเรียนการสอนให้เป็นโรงงานในโรงเรียน หรืออาจจะจัดส่งครูผู้สอนไปสอนในสถานประกอบการ (สิริชัย นัยกองศิริ 2554: 7) อีกทั้งครูยังได้รับข้อมูลที่ทันเหตุการณ์จากสถานประกอบการ เพื่อมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้ก้าวหน้าและทันสมัยอยู่เสมอ สำหรับสถานประกอบการจะได้พนักงานที่มีคุณสมบัติตรงกับความต้องการขององค์กร พร้อมทั้งจะทำงานได้ทันที ไม่จำเป็นต้องฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน ซึ่งจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในเรื่องทรัพยากรบุคคล รวมถึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้องค์กรที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาด้านอาชีวศึกษาของประเทศ

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน โดยนำเทคโนโลยีมาพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะมุ่งเสริมสร้าง เพิ่มพูน และผลิตนักเรียน นักศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการดำรงชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่สังคมต้องการ สถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องพัฒนาระบบการสอนทวิภาคีผสมผสานกับความสามารถทางเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการเรียนรู้สูงสุด แล้วจัดอบรมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูผู้สอน ให้มีความรู้ความสามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อการเรียนการสอน และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ซึ่งจะต้องกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันของการศึกษาระบบทวิภาคี

ในปัจจุบันการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพ โดยความร่วมมือของ 2 ฝ่าย คือ 1) สถานประกอบการ และ 2) สถานศึกษา เริ่มต้นจากสถานประกอบการที่จะติดต่อสถานศึกษาเพื่อแจ้งความประสงค์และความต้องการกำลังคนทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี ตามสาขา และลักษณะงานของสถานประกอบการ สำหรับในส่วน of สถานศึกษา จะต้องแจ้งแนวทางในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ผลประโยชน์ที่จะได้รับของทุกฝ่าย และความพร้อมของสถานศึกษา (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี 2556 : 6)

ภาพที่ 1.1 แสดงแนวทางการร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการ ในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการ ดังนั้นในการจัดการศึกษาสถานประกอบการจะเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วยกลงนามบันทึกความร่วมมือ (MOU) ในการจัดการศึกษาระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือสถาบัน หรือสถานศึกษา กับสถานประกอบการ มีการจัดทำสัญญาการฝึกอาชีพระหว่างสถานประกอบการกับผู้เรียน มีแผนการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ มีการประเมินมาตรฐานการฝึกอาชีพ มีใบรับรองการผ่านงานของสถานประกอบการ และมีผู้บัตกรรมการศึกษาที่ลงนามร่วมกันของสถานประกอบการ และสถานศึกษา (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี 2556 : 5)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาทางไกลระบบทวิภาคี พบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการแผนจัดการศึกษาตามหลักสูตรทั่วไป ยังไม่มีบุคลากร และการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อให้บริการทางด้านจัดการศึกษาทางไกล โดยเฉพาะ ยังไม่มีการนำระบบการศึกษาทางไกลด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการศึกษา รวมถึงการประสานงานกับสถานประกอบการ สำหรับในด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนจะต้องศึกษาตามโครงสร้างหลักสูตรที่แต่ละสถานศึกษากำหนดโดยไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน มีเพียงสื่อการเรียนการสอนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเท่านั้น ในการฝึกงานของผู้เรียนสถานศึกษาจัดปฐมนิเทศในภาพรวมของสาขาวิชา ตลอดจนช่องทางในการติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ผู้สอนจะเป็นฝ่ายติดต่อโดยตรงกับผู้เรียนผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

1.3 สภาพที่เป็นปัญหา ที่ยังไม่มีระบบการศึกษาทางไกล

จากสภาพปัจจุบันที่ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการมีรูปแบบที่ไม่ชัดเจน ทำให้สถานประกอบการขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้สถานศึกษาในแต่ละสถาบันการอาชีวศึกษาต่างก็กำหนดรูปแบบของระบบการสอนวิชาชีพขึ้นเอง ทำให้การสอนวิชาชีพไม่มีมาตรฐาน ขาดระบบที่ชัดเจน ตลอดจนสถานประกอบการฝึกอาชีพไม่ครบตามหลักสูตร มีการเปลี่ยนแปลงครูฝึกบ่อย และมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนเท่าที่ควร รวมถึงมาตรฐานการประเมินผลการฝึกของแต่ละสถานประกอบการไม่เหมือนกัน(สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา และวิชาชีพ, 2550: 4) สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 51) ระบุว่าผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีพเป็นจำนวนมากคือคุณภาพไม่พร้อมจะทำงานในสถานประกอบการ ไม่มีการจัดระบบความร่วมมือทางการศึกษา และการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา และสถานประกอบการ ทำให้เนื้อหาในหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ สถานศึกษาจัดทำ

หลักสูตรขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัว เน้นวุฒิบัตรมากกว่าสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ได้จริง ซึ่งสนับสนุนการศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (สิริชัย นัยกองศิริ 2554 : 11) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ ในสถานประกอบการ ยังขาดรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน (ฝึกอาชีพ) ที่สมบูรณ์ เป็นเพียงการนำรายวิชาต่างๆ ตามโครงสร้างหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอนในสถานประกอบการ ขาดการจัดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เช่น จุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชา คำอธิบายรายวิชา การวัดผลประเมินผล ฯลฯ

1.4 ความพยายามในการแก้ปัญหาด้านการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีนโยบายการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการจัดการศึกษา เพื่อให้การเรียนรู้ทางด้านวิชาชีพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ให้การสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดสถานที่สำหรับการส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-access Learning Center) โดยส่งเสริมสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนทางเครือข่าย ICT ในรูป e-Learning (อภิชาติ อนุกุล 2551 : 6) เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับบทบาท 5 ประการ คือ 1) ได้คิดเอง ทำเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 3) มีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง นำไปใช้ประโยชน์ได้ และ 5) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันโดยมีผู้เรียน ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2546 : 52) โดยการนำเอาสื่อการสอนทางไกล ผสมกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย มาจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อาทิ รายการวิทยุการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ร่วมกับมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และสื่อบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เพื่อรองรับการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในด้านวิชาชีพ มุ่งเน้นความสะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลา ระยะทาง และสถานที่ ตลอดจนตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดตั้งศูนย์การศึกษาทางไกล ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาขึ้น มีหน้าที่ในการผลิตสื่อการสอน และจัดกระบวนการเรียนการสอนแก่ผู้ที่สนใจการศึกษาอาชีพ นอกจากนี้มีการจัดตั้งเครือข่ายครูแกนนำในการพัฒนาการเรียนการสอนแบบ e-Learning ด้วยโปรแกรม Moodle โดยการคัดเลือกครูประจำการในสถานศึกษาต่าง ๆ ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 41 คน เข้าร่วมฝึกอบรมเป็นครูแกนนำ เพื่อขยายผลด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี e-Learning แก่ครูเครือข่ายภายในจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะส่งเสริมให้การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้เกิดความเสมอภาค และเปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษาที่อยู่รอบนอก หรือ

ประชาชนที่ประกอบอาชีพแล้วได้เข้ามาศึกษาหาความรู้อย่างเท่าเทียมกันผ่านระบบ e-Learning ของอาชีวศึกษา แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี สอดคล้องกับแนวคิดของนายวิจิตร ศรีสอ้าน (<http://school.obec.go.th> : 2553) ในการจัดทำกรอบ ทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่ระบุการพัฒนาการศึกษาด้านการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนา โลกยุคใหม่ จะต้องไม่ใช่เน้นแต่การพัฒนาคนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพัฒนาองค์ความรู้ เสริม นวัตกรรมที่เป็นการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศด้วย ทำให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนการ สอนผ่านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

1.5 แนวทางที่ผู้วิจัยจะดำเนินการแก้ปัญหา

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า เทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์มี แนวโน้มที่จะเข้ามาช่วยจัดระบบการศึกษามากขึ้น โดยสถานศึกษาต่าง ๆ มีการเชื่อมต่อเครือข่าย คอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงานไปสู่เครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ เข้าถึง และสืบค้นข้อมูลภายนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องสมุดขนาดใหญ่ที่รวมวิทยาการด้านต่างๆ โดย ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องการบริหารอาชีวศึกษาตามกรอบแนวคิด “ปัญหาคือรูป” ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2546 : 56) ที่ระบุ ว่าสถานศึกษาในสังกัดควรมีการปฏิรูประบบการอาชีวศึกษา โดยมีการมุ่งเน้นการเชื่อมโยงเพื่อสร้าง องค์ความรู้ในสาขาวิชาชีพและวิชาที่เกี่ยวข้องร่วมกันในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาก้าวสู่ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และปฏิรูประบบการเรียนรู้ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ของ ระบบการจัดการศึกษา และการวางแผนที่ดี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการสร้างระบบจัดการศึกษา ทางไกลที่ดี โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางแก้ในการปัญหา ให้ได้มาซึ่งระบบการ จัดการศึกษาแบบใหม่ที่เน้นกระบวนการของการปฏิบัติของการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่าย คอมพิวเตอร์ที่ชัดเจน และเป็นขั้นตอน รวมถึงการสร้างชุดสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถ ถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียนโดยไม่จำกัดสถานที่ เวลา และระยะทาง แล้วจะสามารถ แก้ปัญหาดังกล่าวได้ ดังนั้นการนำระบบการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาใช้ประยุกต์ใน ระบบการจัดการศึกษา สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี จะเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ระบบ การศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถาบันการอาชีวศึกษาได้มาตรฐานการศึกษาเดียวกัน และ แก้ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจพัฒนาระบบการจัดการศึกษา ทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาใน สังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นำผลการพัฒนาระบบการจัดการศึกษานบนเครือข่าย คอมพิวเตอร์ไปใช้ประโยชน์ และประยุกต์ให้เหมาะสมสำหรับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีต่อไป

2. คำถามการวิจัย

2.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาทางไกลสำหรับนักศึกษาทวิภาคี ของบุคลากรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นอย่างไร

2.2 ระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรมีลักษณะอย่างไร

2.3 ระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

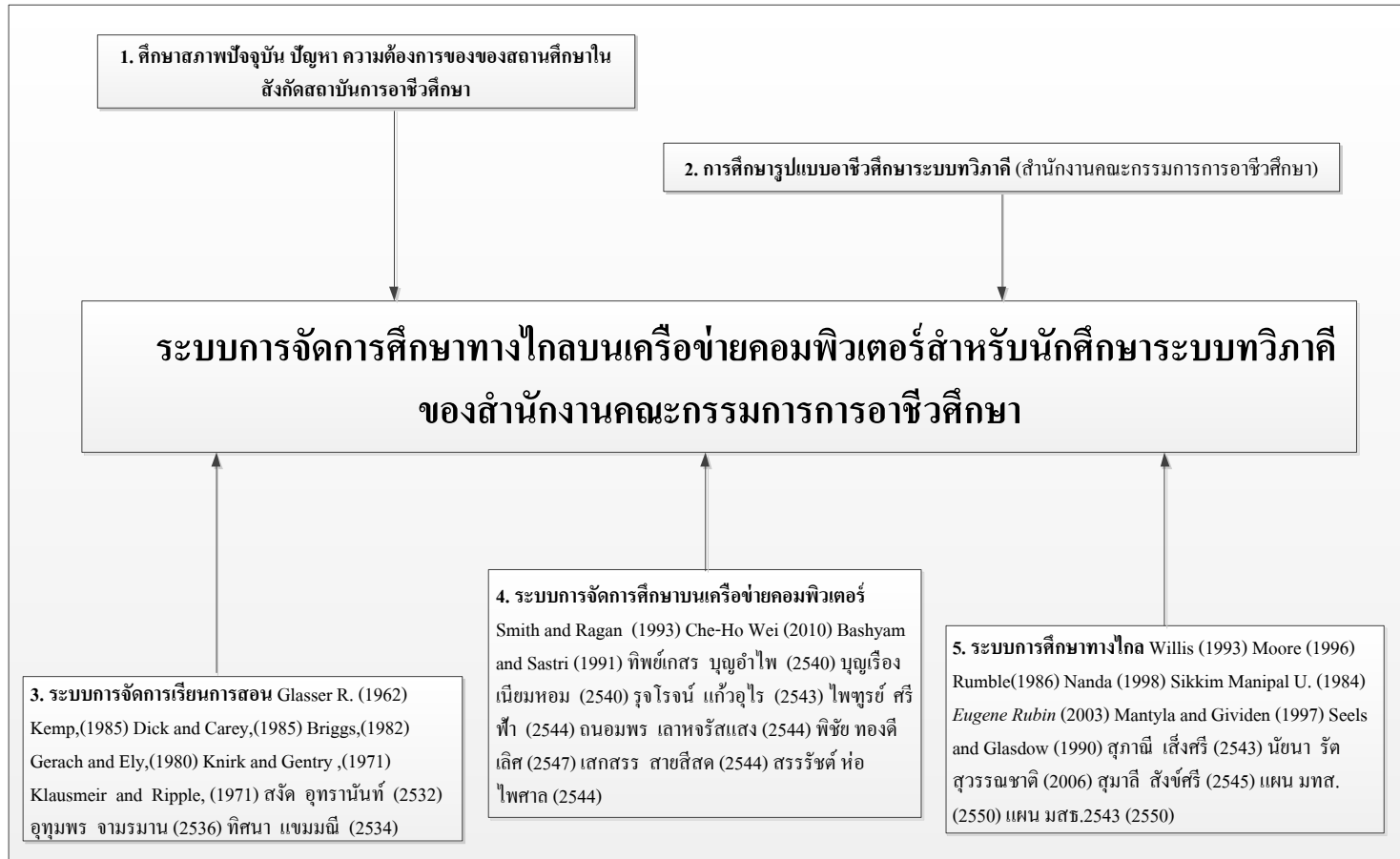
3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากรในการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.2 เพื่อพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.3 เพื่อทดลองระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา

เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของผู้บริหาร ครู และนักศึกษา ที่มีต่อจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อนำมาสังเคราะห์ให้เป็นระบบการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งได้จากวิธีการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 1.2 ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา
- 1.3 ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการวิทยาลัยที่เปิดสอนในระบบทวิภาคี
- 1.4 หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และครูผู้สอนในระบบทวิภาคี
- 1.5 นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่เรียนในระบบทวิภาคี

2. รูปแบบอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

ศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในด้านการกำหนดหลักสูตร การคัดเลือกนักเรียนนักศึกษา การเข้าเรียน และการประเมินผลการเรียนร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ

3. ระบบการเรียนการสอน

ระบบการเรียนการสอน จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ/นักศึกษา ประกอบด้วย Glasser R. (1962) Kemp,(1985) Dick and Carey,(1985) Briggs(1982) Gerach and Ely,(1980) Knirk and Gentry, (1971) Klausmeir and Ripple, (1971) สงัด อุทรานันท์ (2532) อุทุมพร จามรมาน (2536) ทิศนา แจมมณี (2534)

4. ระบบการจัดการศึกษานบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ศึกษาระบบการจัดการศึกษานบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ/นักศึกษา ประกอบด้วย Smith and Ragan (1993) Che-Ho Wei (2010) Bashyam and Sastri (1991) ทิพย์เกสร บุญอำไพ (2540) บุญเรือง เนียมหอม (2540) รุจโรจน์ แก้วอุไร (2543) ไพฑูรย์ ศรีฟ้า (2544) ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2544) พิชัย ทองดีเลิศ (2547) เสกสรร สายสีสด (2544) สรรรัชต์ ห่อไพศาล (2544)

5. ระบบการศึกษาทางไกล

ศึกษาระบบการศึกษาทางไกล จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ/นักศึกษประกอบด้วย Willis (1993) Moore (1996) Rumble(1986) Nanda (1998) Sikkim Manipal U. (1984) Eugene Rubin (2003) Mantyla and Gividen (1997) Seels and Glasdow (1990) สุภาณี เสงี่ยมศรี (2543) นัยนา รัตสุวรรณชาติ (2006) สุมาลี สังข์ศรี (2545) แผน มทส. (2550) แผน มสธ.2543 (2550)

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

5.1 เป็นการวิจัย และพัฒนา (Research and Development) ซึ่งจะทำการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีการจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี จำนวน 229 แห่ง ปีการศึกษา 2555

5.2 ในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทางไกล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา และวิเคราะห์ขั้นตอนของระบบจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลที่ได้รับจากผู้บริหาร และผู้สอนในระบบทวิภาคี

5.3 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากประชากร และการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5.3.1 ข้อมูลจากประชากร เป็นกลุ่มบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร กำหนดนโยบาย และจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั้งหมด

5.3.2 ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มนักศึกษาระบบทวิภาคี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบทวิภาคี สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา

5.3.1 ประชากร

กลุ่มบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถามทั้งหมด ประกอบด้วย

1) ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 3 คน ได้แก่

- (1) เลขธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน
- (2) รองเลขธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน
- (3) ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา
จำนวน 1 คน
- 2) ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา 19 แห่ง มีจำนวน
19 คน ได้แก่
- (1) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออก จำนวน 1 คน
- (2) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน
- (3) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 1 จำนวน 1 คน
- (4) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 2 จำนวน 1 คน
- (5) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 3 จำนวน 1 คน
- (6) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 4 จำนวน 1 คน
- (7) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
1 จำนวน 1 คน
- (8) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2 จำนวน 1 คน
- (9) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3 จำนวน 1 คน
- (10) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4 จำนวน 1 คน
- (11) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
5 จำนวน 1 คน
- (12) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 จำนวน 1 คน
- (13) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 จำนวน 1 คน
- (14) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 3 จำนวน 1 คน
- (15) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1 จำนวน 1 คน
- (16) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 2 จำนวน 1 คน
- (17) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 3 จำนวน 1 คน
- (18) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 จำนวน 1 คน
- (19) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 จำนวน 1 คน

3) ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบ
ทวิภาคี และครูผู้สอนในระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 333
สถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 333 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีรายละเอียดดังนี้

- 1) ผู้อำนวยการวิทยาลัยฯ ที่จัดการการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบ
ทวิภาคี จำนวน 111 คน
- 2) หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยฯ ที่จัดการการ
เรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำนวน 111 คน
- 3) ครูผู้สอนในระบบทวิภาคีของวิทยาลัยฯ ที่จัดการการเรียนการสอน
อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จำนวน 111 คน

5.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มนักศึกษาระบบทวิภาคี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ใน
สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระบบทวิภาคี สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 8,343 คน
ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางตัวเลขแสดงขนาดของกลุ่ม
ตัวอย่างของ Krejcie and Morgan จำนวน 405 คน

5.4 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย

5.4.1 **ตัวแปรต้น** คือ ระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์
สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี

5.4.2 ตัวแปรตาม

- 1) ประสิทธิภาพของระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่าย
คอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 2) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ระบบการจัดการศึกษาทางไกล
บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษา
- 3) ความคิดเห็นของผู้สอนที่มีต่อการใช้ระบบการจัดการศึกษาทางไกลบน
เครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ใช้ระบบการจัดการศึกษาทางไกล
บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการ
อาชีวศึกษา

5) ระยะเวลา ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ และดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ รวมไปถึงการพัฒนาระบบ และการทดลองระบบ เป็นระยะเวลา 3 ปี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การศึกษาทางไกล หมายถึง รูปแบบการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการด้านการเรียนการสอน โดยที่ครูผู้สอน และผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสาร และมีปฏิสัมพันธ์ทางการศึกษาผ่านรูปแบบของสื่อประสม และเทคโนโลยีที่หลากหลายได้ โดยไม่จำกัดสถานที่ เวลา และระยะทาง

6.2 ระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หมายถึง การจัดลำดับ และ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของการศึกษาทางไกล โดยมีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อหรือตัวกลางระหว่างครูกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

6.3 การศึกษาอาชีวศึกษาทวิภาคี หมายถึง การจัดการศึกษาวิชาชีพให้แก่ผู้เรียน โดยเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการอย่างเป็นระบบในภาคปฏิบัติ ซึ่งสถานศึกษา ทำหน้าที่สอนภาคทฤษฎีและการปฏิบัติงานเบื้องต้น ส่วนสถานประกอบการทำหน้าที่ฝึกอบรมอาชีพให้แก่ผู้เรียนจากสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสถานประกอบการ โดยการผสมผสานระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเข้าด้วยกัน

6.4 ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือรองผู้อำนวยการวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี

6.5 ครูผู้สอน หมายถึง ผู้สอนในสถานศึกษารูปแบบอาชีวศึกษาทวิภาคี

6.6 นักศึกษา หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษาในรูปแบบอาชีวศึกษาทวิภาคี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

7.2 ได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

7.3 ได้ระบบการจัดการศึกษาทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

7.4 ได้แนวทางในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทางไกลบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักศึกษาระบบทวิภาคี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา